

SZABÓ ORSOLYA

MI IS AZ A KÖZÉRDEKŰ ADATIGÉNYLÉS?

MIRE VALÓ?

MIÉRT HASZNOS?

HOGYAN CSINÁLD?

SABLONOKKAL

TARTALOM

MI AZ A KÖZÉRDEKŰ ADAT?

1

Szerződés, pályázat, rendezvény, testületi ülés jegyzőkönyve, vagy hogy a polgármester új szolgálati autója mennyibe került... Ismerd meg, hogy mi tartozik a közérdekű adatok közé.

MILYEN JOGAID VANNAK?

Nem szívességet kérsz, amikor adatot igényelsz, hanem a törvény adja a jogot, hogy választ kapj.

2

3

HOGYAN KÉRJ ADATOT? – LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Nézzük meg, hogyan is néz ki egy adatigénylés „menetrendje”.

MI VAN, HA NEM VÁLASZOLNAK?

Ne fenyegezz, ne győzködj, csak jelezd: tudod a jogaidat.

4

5

TIPIKUS TRÜKKÖK, AMIKKEL LERÁZNAK

Néha úgy tűnhet, mintha egy szapanoperába csöppentél volna, ahol mindenki mindent tagad, amíg csak lehet...

MIÉRT ÉRI MEG FOGLALKOZNI EZZEL?

Első ránézésre úgy tűnhet: közérdekű adatot igényelni macerás, időigényes, és talán még bosszantó is, amikor megpróbálnak lerázni. De hidd el, van benne valami, amiért megéri...

6

MIT IS JELENT?

KÖZÉRDEKŰ ADATIGÉNYLÉS EGYSZERŰEN

Hogyan szerezd meg, amit
titkolni próbálnak előled?

BEVEZETŐ

Képzeld el, hogy a városodban
építenek egy új szökőkutat.
A polgármester büszkén pózol
előtte, az újságban mosolyognak
a képeken.

Te meg azon gondolkodsz: vajon mennyibe
került ez nekünk, adófizetőknek? Ki építette?
Hogyan választották ki a kivitelezőt?

KÖZÉRDEKŰ ADATIGÉNYLÉS

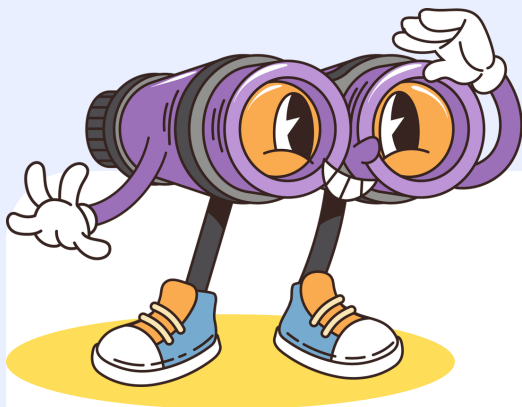
FELTESZED A KÉRDÉST

valakinek a hivatalban, és kapsz egy mosolyt:

– „Erről nem tudunk információt adni.”

Itt jön a képbe a közérdekű adatigénylés.

Mert adat van. És a törvény szerint: **jogod van tudni, mire költik a közös pénzünket.**

VAN AKI FIGYEL

Ez az e-book segít, hogy te is meg tudd írni a saját adatigényléseidet, akkor is, ha sosem volt dolgod hivatalos ügyekkel. Nem kell jogásznak lenni, nem kell paragrafusokat fújni. Elég tudni, mit kérhetsz és hogyan fogalmazd meg. Hidd el, néha már az is számít, hogy a hivatalban látják: van, aki figyel.

MI AZ A KÖZÉRDEKŰ ADAT?

RÖVIDEN

Minden, ami közpénzből készül, történik vagy működik, az közérdekű adat.

**HA A PÉNZ KÖZÖS,
AZ ADAT IS KÖZÖS.**

EZ LEHET

- egy pályázat eredménye
- egy szerződés, amit az önkormányzat kötött
- egy rendezvény költségvetése
- egy testületi ülés jegyzőkönyve, de az is, hogy
- mennyibe került a polgármester szolgálati autója

PÉLDA

Ha a város vett egy 3 milliós kávéfőzőt a hivatalba, azt is megkérdezheted: mennyibe került, mikor vették, kitől vették. Ez mind közérdekű.

NEM MONDHATJA

A hivatal nem mondhatja azt, hogy „ez a mi dolgunk”. Nem: **ez a te dolgod is, mert a te pénzedből (is) ment rá.**

MILYEN JOGAID VANNAK?

A LEGJOBB RÉSZ

Nem szívességet kérsz, amikor adatot igényelsz, hanem a törvény ad jogot, hogy választ kapj.

AZ ALAP

Az alap **Magyarország Alaptörvénye**: ez kimondja, hogy **mindenkinek joga van** a közérdekű adatokhoz való hozzáféréshez. Ez a jog olyan, mint egy **kulcs a hivatal ajtajához**: használhatod, amikor csak akarod.

A támogatásod segít folytatni: szaboorsolya.hu/tamogatas

NEM SZÍVESSÉG

A jog a te oldaladon áll. És ha valaki próbálja azt mondani, hogy „ezt nem adhatjuk ki”, mindig jusson eszedbe: **nem szíveességből van ott az adat, hanem kötelességük kiadni.**

TIPP

A legtöbb adatigénylést már e-mailben is teljesítik, így nincs költsége.

INFOTÖRVÉNY

A részleteket a 2011. évi CXII. törvény (az „Infotörvény”) szabályozza. Nem kell betéve tudnod, **elég pár alapot megjegyezni.**

MILYEN JOGAID VANNAK?

✓ KINEK ÍRHAOD?

Annak a szervnek, intézménynek, hivatalnak, amelynél az adat van. (Ha esetleg mellélősz, kötelességük továbbítani a megfelelő helyre.)

✓ KELL-E FIZETNED ÉRTE?

Az alapválasz ingyenes. Akkor kérhetnek pénzt, ha több száz oldalt kell fénymásolni vagy különösen nagy adatbázist ki-nyerni – de ezt is előre kell jelezni és indokolni.

A segítséged erőt ad: szaboorsolya.hu/tamogatas

✓ MILYEN FORMÁBAN KÉRHETED?

Írásban, e-mailben is elég.
Nem kell aláírt levél,
nem kell postai térítvény.
Beküldheted epapíron is,
ha tudják fogadni.

MENNYI IDŐ ALATT KELL VÁLASZOLNIUK?

15 napon belül.
Indokolt esetben, ha nagyon sok
az adat amit kikérsz, egyszer
hosszabbítható még 15 nappal.

HOGYAN KÉRJ ADATOT?

1. DÖNTSD EL!

Döntsd el, mit akarsz tudni.

Ne csak annyit írh: *„Kérem a város költségvetését”*.

Az túl általános, és könnyű lerázni.

Inkább: *„Kérem a 2024. júniusában megvalósított városi játszótér-felújítás teljes költségét és a kivitelező cég nevét”*.

Fogalmazz konkrétan, egyértelműen.

2. TALÁLD MEG!

Találd meg, kinél van az adat:

- Önkormányzat, ha a helyi beruházásról van szó.
- Polgármesteri hivatal, ha szerződéseket, jegyzőkönyveket kérsz.
- Állami szerv vagy cég, ha országos ügyet feszegetsz.

Ha nem vagy biztos benne: írd annak, akiről sejtet. Ha nem náluk van, továbbítaniuk kell a megfelelő helyre.

HOGYAN KÉRJ ADATOT?

3. ÍRD MEG!

Nem kell jogászkodni.

Elég, ha **udvarias, rövid és egyértelmű**. Minél inkább tömondatokban fogalmazol, annál nehezebb félreértelmezni.

(Az e-book végén elérsz majd néhány letölthető, szerkeszthető adatigénylés mintát is.)

LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

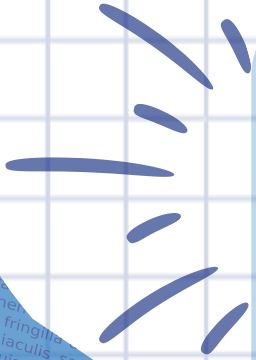
4. TEDD KÖZZÉ!

A közérdekű adatigénylés keretében megkapott **közérdekű adatok** szabadon nyilvánoságra hozhatóak. Tedd közzé, beszélj róla, valószínű, hogy rajtad kívül másokat is érdekelni fog.

Ha nem közérdekű, hanem **közérdekből nyilvános adatokat** kaptál meg, annak közzétételében van korlátozás. Erre figyelj! Minden esetben tartsd be a szabályokat!

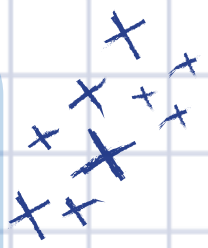
MI VAN, HA NEM VÁLASZOLNAK?

Elküldted az adatigényléseidet, nagy levegőt vettél, és most **vársz**. Egy hét... két hét... semmi. Csak a csend. Olyan **csend**, amit még a szomszéd flexelése sem tud megtörni. Na, ilyenkor **mit csinálj?**

A jó hír: a törvény nem csak a beadás lehetőségét adja neked, hanem azt is kikényszeríti, hogy választ kapj. Az Infotv. (információszabadságról szóló törvény) pontos határidőket ír elő:

15 napja van a szervnek, hogy válaszoljon, és indokolt esetben ezt még egyszer 15 nappal meghosszabbíthatja. Ha ez letelik, és továbbra sincs reakció, nem az van, hogy vállat vonunk, hanem jön a következő lépés.

KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

1. EMLÉKEZTETŐ

Mielőtt ágyúval lőnénk verébre, érdemes egy kedves, de **határozott emlékeztetőt** küldeni. Sokan csak „elfelejtik” az adatigénylést, és sokszor egy ilyen levél elég is, hogy hirtelen **megtalálják** a postaládájuk alján. *(Erre is találsz mintát a végén.)*

2. TÖRVÉNYESSÉGI BEJELENTÉS

Ha az emlékeztető után sem mozdulnak, jöhet a „szigorúbb hang”. Törvényi lehetőséged van arra, hogy az illetékes bírósághoz fordulj törvényességi kérelemmel.

Ez kicsit ijesztően hangzik, de valójában egy egyszerű beadvány, amiben leírod

- mikor adtad be az adatigénylést,
- mi volt a tartalma,
- mikor járt le a határidő,
- és hogy az intézmény nem teljesítette.

Az intézmény ilyenkor általában gyorsan „megjavul”, a pereskedés nekik sem hiányzik.

KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

3. NAIH

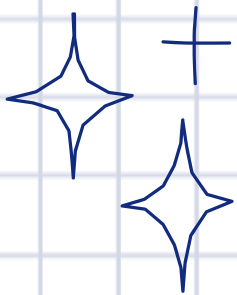
Van még egy opció: a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH). Ők pont azért léteznek, hogy felügyeljék, betartják-e a szervek az információszabadság szabályait.

Panaszt lehet tenni náluk, és sokszor már az, hogy megindul egy NAIH-eljárás, elég ahhoz, hogy az intézmény hirtelen elkezdjen levelezni.

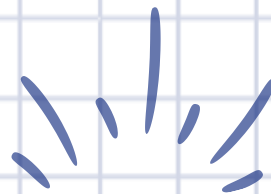
A panaszhoz elég leírnod:

- mikor küldted az adatigénylést,
- mellékelj az eredeti levelet,
- írd le, hogy nem kaptál választ.

Egy rövid e-mail a NAIH-nak, és máris megvan a hivatalos nyomásgyakorlás.

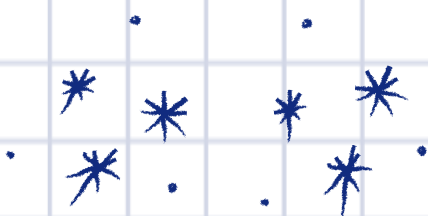
TÚLÉLŐTIPP

Soha ne feledd: nem szívességet kérsz, hanem a törvényben garantált jogodat érvényesíted. Az információszabadság nem „kedv kérdése”, hanem **alapjog**.

Ha nem válaszolnak, az nem a te hibád, hanem az ő mulasztásuk. Neked csak annyi a dolgod, hogy végigjátszod a fenti lépéseket.

És ha mindez macerásnak tűnik, gondolj bele: minden egyes kitartó adatigénylés egy apró szög abba a rozsdás ajtóba, amit a hatalom próbál bezárva tartani. Minél több szög kerül bele, annál nehezebb lesz titkolózni.

TIPIKUS TRÜKKÖK, AMIKKEL LERÁZNAK

Ha valaha próbáltál közérdekű adatigénylést beadni, akkor valószínűleg találkoztál a hivatalos szervek „kreatív” válaszaival.

A törvény világos, de az intézmények válaszaiból néha úgy tűnhet, mintha egy szappanoperába csöppentél volna, ahol mindenki mindent tagad, amíg csak lehet. Nézzük a leggyakoribb kifogásokat – és hogy mi a teendő velük szemben.

Ezek a tipikus lerázó trükkök:

- Üzleti titok.
- Nincs ilyen adat.
- Nagyon költséges.

Egyik sem jogos kifogás, ha közérdekű adatot kérsz. A törvény a te oldaladon áll, csak érdemes kitartónak lenni, és mindig higgadtan, de határozottan visszakérdezni.

“EZ ÜZLETI TITOK.”

Az egyik legkedveltebb kifogás. Különösen, ha szerződésekről, közbeszerzésekről vagy pénzek elköltéséről kérdezel. A hivatal ilyenkor azt sugallja: „Ha ezt kiadnánk, azzal összeomlana a világ, hiszen titkos recept, szigorúan védett know-how!”

A VALÓSÁG

Közpénzből finanszírozott szerződések esetében nem lehet „üzleti titokra” hivatkozni. A törvény kimondja: **a közpénzek elköltése nem lehet titok.**

Ha tehát egy önkormányzat vagy minisztérium egy cégnek adott megbízást, a szerződés **főbb adatait** (pl. név, összeg, teljesítés módja) **kötelesek kiadni.**

MIT TEGYÉL?

Udvariasan, de **határozottan jelezd:** „Értem a hivatkozást, de a közérdekű adatokra vonatkozó törvény alapján a **közpénzek elköltése nem minősül üzleti titoknak.** Kérem, hogy a jogszabálynak megfelelően küldjék meg az adatokat.”

“NINCS ILYEN ADAT.”

Ez a másik sláger. Amikor valami kellemetlen ügyre rákérdezel, gyakran jön a válasz:

„Sajnáljuk, de nálunk nincs ilyen nyilvántartás.”

A VALÓSÁG

Ha döntés született, akkor kellett, hogy legyen valami dokumentum (*előterjesztés, jegyzőkönyv, határozat*), amire alapozva meghozták. Ha nincs, az önmagában is elég súlyos, mert azt jelenti, hogy átláthatatlanul, papírok nélkül döntenek közpénzekről – ami finoman szólva problémás.

MIT TEGYÉL?

Ilyenkor érdemes visszakérdezni:

„Ha nincs adat, akkor milyen információk alapján hozták meg a döntést? Kérem ennek a dokumentációnak a másolatát.”

Sokszor ezután „hirtelen” előkerül az az adat...

“TÚL SOK MUNKA, TÚL KÖLTSÉGES.”

Ez a kifogás inkább amolyan passzív-agresszív módszer: „Ez több száz munkaóra lenne, és óriási költséget jelentene az intézménynek.”

A VALÓSÁG

A törvény világosan kimondja, hogy egy szerv sem hivatkozhat arra, hogy túl sok munka vagy túl drága az adat előállítása. Max. azt tehetik, hogy ha tényleg jelentős költség merül fel (pl. több száz oldal fénymásolása), akkor az önköltséget rád terhelik. De ez sem lehet indokolatlanul magas összeg, és nem tagadhatják meg emiatt az adatszolgáltatást.

MIT TEGYÉL?

Írd meg, tisztában vagy a törvényi lehetőségekkel, és kérd az adatok kiadását. Ha költséget akarnak felszámolni, kérj részletes indoklást: hány oldal, mennyi másolás, mi az ár alapja. Sokszor már erre is elállnak a „túl költséges” kifogástól.

MIÉRT HASZNOS?

Lehet, hogy első ránézésre úgy tűnik: közérdekű adatot igényelni macerás, időigényes, és talán még bosszantó is, amikor megpróbálnak lerázni. De hidd el, van benne valami, amiért megéri. Sőt, több is.

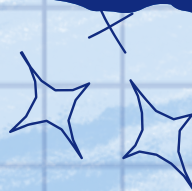
1. KÖZÖSSÉGI HATÁS

Amikor nyilvánosságra hozol egy adatot, **nem csak magadnak** szerzel információt. Mások is láthatják, amit addig titkoltak.

Az emberek szeretnek tudni – és ha te megszerzed és közzéteszed az adatot, **másokat is inspirálhatsz** arra, hogy **kérdezzenek, utánanézzenek**, vagy akár **cselekedjenek** is.

Egyetlen adatigénylés képes lavinát elindítani.

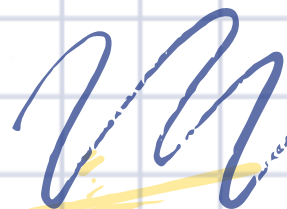
2. SZEMÉLYES ÉLMÉNY

Van benne egy kis „detektíves” izgalom is. Amikor végre kézhez kapod azt a dokumentumot, amit először nem akartak odaadni, az olyan érzés, mintha nyertél volna egy meccset. Jóleső elégtétel:

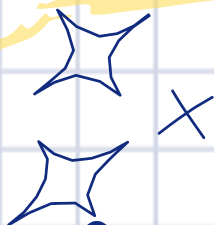
„Na tessék, mégis csak jogom volt hozzá!”

Ez az élmény erőt ad a következő próbálkozáshoz, és egyre magabiztosabbá válsz.

3. HOSSZÚ TÁVÚ NYERESÉG

Minden egyes sikeres adatigénylés egy kicsit hozzájárul ahhoz, hogy az intézmények jobban tiszteljék a nyilvánosságot. Ha látják, hogy az emberek valóban élnek ezzel a jogukkal, akkor idővel könnyebben adják ki az adatokat, és nehezebb lesz nekik kibújni a felelősség alól.

AZ ADATIGÉNYLÉS NEM CSAK EGY “PAPÍRMUNKA”.

Egy eszköz ahhoz, hogy átláthatóbbá legyen a világod, és hogy te magad is részese légy ennek a változásnak.

Az adatigénylés nem csodafegyver, de egy nagyon is használható eszköz ahhoz, hogy a döntéshozók tudják: figyelnek rájuk.

Ha sokan élünk vele, a közélet tisztább, átláthatóbb és felelősebb lesz. És igen, néha bosszantóan lassú a folyamat, néha trükköznek a válaszadással – de a kitartás végül eredményt hoz.

Állj mellém, hogy melletted állhassak: ismerdmeget.hu/tamogatasi

KÖSZÖNÖM!

Ha idáig eljutottál, már **kiemelkedsz** a sokaságból: láthatóan **tudatos vagy** a sorsod alakításában. Valóban **érdekel**, hogyan tudod **átlátni** a közügyeket, és hajlandó vagy **tenni is** érte. Ez már önmagában nagy dolog!

Ha hasznosnak találtad ezt az útmutatót, és szeretnél még több ilyen kézzelfogható, mindennap használható tudást, **segítsd a következő szám létrejöttét**. Lehetőségeidhez mértén támogathatod a munkámat, és így időt adhatsz a folytatáshoz.

Ez nem „adomány”, hanem tudáscsere: te támogatod a munkám életben tartását, én pedig olyan tartalmat készítek, amit a hétköznapiakban is hasznosítani tudsz.

Köszönöm, hogy elolvastad, és hogy része vagy ennek a kezdeményezésnek. A jövő közös – te is alakítod.

TÁMOGATLAK!

Építsünk egy jobbat, közösen: szaboorsolya.hu/tamogatas